

Les relacions exteriors de la Unió Europea i l'Agenda 2000

Víctor Pou i Serradell

Abstract

*Five general directorates of the European Commission, the RELEX group, are responsible for European foreign policy. A vicepresident of the European Commission will coordinate European foreign policy from January 2000. Each general directorate has a horizontal and a geographical area of responsibility. These are discussed in the paper as well as priorities and the future European Union strategy of the 2000 Agenda which runs to the year 2006. The European Union has foreign relations but no foreign policy as such. President Jacques Santer admitted that the European Union is no political dwarf but does not play a real role in the world stage. The European Union has now in operation a common commercial policy, development and humanitarian aid, and a common foreign and security policy. This paper discusses common commercial policy as developed by the **Brittan Empire**, with details of relations with the USA through the New Transatlantic Agenda and the New Economic Partnership, with China by building a comprehensive partnership, and with the World Trade Organisation.*

Les direccions generals RELEX

En primer lloc, voldria agrair les amables paraules de presentació que acabem d'escoltar, en nom propi i en nom dels meus dos col·legues a la Comissió Europea que ens acompanyen en aquest acte: en Francesc Granell i en Josep M. Lloveras. Voldria també agrair la invitació que hem rebut de la Societat Catalana d'Economia de l'Institut d'Estudis Catalans per tal de desenvolupar el tema de les relacions exteriors de la Unió Europea i l'Agenda 2000. Constitueix un honor per a nosaltres el trobar-nos altra vegada en aquest marc incomparable de l'Institut, i els podem assegurar que ens sentim molt satisfets de poder parlar-los d'uns assumptes als que estem plenament dedicats en el sí de la Comissió Europea. En el meu cas personal, la satisfacció és doble, car la coordinació d'aquest acte m'ha permès de començar a donar contingut a la meva condició de Delegat a Brussel·les de la Societat Catalana d'Economia. Quedo a la vostra disposició per a continuar avançant pel camí que encetem amb aquest acte d'avui.

Tots tres ponents -el professor Granell, en Josep M. Lloveras i jo mateix- som conscients que el tema a desenvolupar és molt ampli i certament molt complex. Es per això que haig d'explicar de seguida com pensem abordar-lo.

Començaré fent referència a una vella definició d'Economia que vaig aprendre en els meus anys d'estudiant a la Facultat de Barcelona: "Economia és el que fan els economistes". Anàlogament podríem dir que les relacions exteriors de la Unió Europea són el que es fa a les Direccions Generals responsables de relacions exteriors a la Comissió Europea. En total, són cinc les direccions generals responsables de relacions exteriors, conegudes conjuntament com les Direccions Generals RELEX. Cadascuna té el seu propi Comissari responsable i totes elles són coordinades pel President de la

Comissió Europea, el luxemburguès Jacques Santer. A la propera Comissió, que començarà el seu exercici quinquennal el mes de gener de l'any 2000, hi haurà un Vicepresident específicament dedicat a la coordinació de les relacions exteriors comunitàries. Doncs bé, cadascú de nosaltres tres parlarà de la tasca d'aquestes cinc Direccions Generals segons l'esquema següent: jo mateix parlaré de la Direcció General I, sota la competència del Comissari Leon Brittan, en J.M. Lloveras de la Direcció General IA, sota la competència del Comissari Van den Broek i el professor Granell farà referència a les tres Direccions Generals restants: les Direccions Generals IB, la VIII i ECHO, situades sota la responsabilitat dels Comissaris Marín, Pinheiro i Bonino, respectivament.

Competència horitzontal i geogràfica

Cada Direcció General té dos àmbits propis de competència: un horitzontal i un altre geogràfic. La DGI, la meua, tracta horitzontalment de la Política Comercial Comuna (PCC) i geogràficament porta les relacions amb Amèrica del nord (Estats Units i Canadà), Àsia del nord-est (Japó, Xina, Corea, Taiwan, Hong Kong i Macau) i Oceania (Austràlia i Nova Zelanda). La DGIA s'ocupa horitzontalment de la Política Exterior i de Seguretat Comuna (la PESC) i geogràficament dels països europeus no membres de la Unió Europea, molt particularment dels països del centre i de l'est d'Europa candidats a l'adhesió. La DGIB porta horitzontalment les relacions nord-sud i geogràficament és responsable dels països mediterranis, Amèrica Llatina, Orient Mig i Àsia del sud i del sud-est. La DG VIII s'ocupa horitzontalment del desenvolupament i geogràficament dels països en vies de desenvolupament, molt particularment dels països ACP (Àfrica, Carib i Pacífic). Per últim, ECHO s'ocupa de l'ajuda humanitària i de tot aquells països aptes per a rebre aquest tipus d'ajuda.

Cadascuna de les nostres tres intervencions tractarà de:

- 1) presentar el contingut de les activitats respectives;
- 2) presentar les prioritats de l'acció, i
- 3) fer una referència a l'Agenda 2000, o estratègia de futur de la Unió Europea fins a l'any 2006.

Nan polític o protagonista mundial?

Abans de començar a parlar del que em pertoca -l'activitat de la DGI- voldria encara fer unes consideracions de caràcter introductor. La primera té forma d'avís: parlarem de relacions exteriors de la Unió Europea, però no de política exterior de la Unió Europea, perquè aquesta encara no existeix. El Comissari Marín va fer una referència a aquesta absència fa poques setmanes, precisament aquí a Barcelona, amb motiu de la celebració del dia d'Europa: "en el coet de tres fases previst en el procés de la integració europea per Jean Monnet -institucions comunes, polítiques comunes, unió política- el que encara ens manca dramàticament és una veritable política exterior europea".

El President Jacques Santer ha pronunciat recentment a Florència una conferència amb el següent títol ben significatiu: "La Unió Europea al segle XXI: nan polític o protagonista mundial?". La conclusió principal de Santer és que la Unió Europea no és certament un nan polític però tam-

poc és encara un autèntic protagonista mundial, degut precisament a la manca d'una política exterior en el sí de la Unió. La Unió Europea pot enorgullir-se de ser la primera potència econòmica mundial, la primera potència comercial mundial o el primer donador d'ajuda exterior mundial, però el cert és que no ha estat capaç de dotar-se d'una política exterior que possibiliti el camí de conversió cap a una gran potència política i militar mundial. S'ha dit en repetides ocasions que Alemanya era "un gegant econòmic, un nan polític i un cuc militar". Doncs bé, quelcom semblant es pot dir que és encara aplicable a la Unió Europea.

Una altra consideració introductòria és que els Estats membres de la Unió Europea -uns més que els altres- sí que tenen polítiques exteriors i de seguretat pròpies, que, això sí, tracten de coordinar a través dels diferents instruments de caràcter general i integrador a nivell europeu, que anirem comentant tot seguit.

Una tercera i última consideració introductòria és que les relacions exteriors europees comprenen clarament tres àmbits:

- 1) política comercial comuna
- 2) política d'ajuda al desenvolupament i d'ajuda humanitària
- 3) política exterior i de seguretat comuna

La primera política -la comercial- és la més antiga en el temps -ja apareix en la mateixa redacció del Tractat de Roma, de 1957- i la que té un caràcter més comunitari (la Comunitat Europea és la responsable de la política comercial sobre els béns, però no encara totalment sobre els serveis i sobre les inversions, que són competència mixta Comunitat Europea - Estats membres). La política de desenvolupament i d'ajuda humanitària, de la que el professor Granell és un gran expert, és també de competència mixta i va néixer més tard que la política comercial comuna. Per últim, la PESC (Política Exterior i de Seguretat Comuna) és la més recent, car apareix amb el tractat de Maastricht de 1993 i té un caràcter estrictament intergovernamental. Els tres àmbits esmentats van, doncs, de més antic a més recent i de més comunitari a més intergovernamental.

Política comercial comuna

I, ara sí, comencem a desenvolupar la part que a mí em pertoca de la nostra presentació d'aquest vespre: les relacions exteriors de la Direcció General I de la Comissió Europea, sota la responsabilitat del Comissari britànic Leon Brittan, això és, l'anomenat a Brussel·les *imperi Brittan*. Tal com ja he dit abans, dividiré la meva exposició en tres parts: presentació, prioritats i breu referència a l'Agenda 2000.

Les relacions exteriors de la Direcció General I de la Comissió Europea com ja sabem, tenen dues vessants: una horitzontal, la política comercial comuna, i una altra geogràfica (Nordamèrica, Àsia del nord-est, Austràlia i Nova Zelanda).

La política comercial comuna (PCC) és una de les grans polítiques comunitàries tradicionals contemplades en el Tractat de Roma, i també una de les poques polítiques comunes (juntament

amb l'agrícola i pesquera, competència, transports i energia). A partir del Tractat de Maastricht de 1993, la política comercial comuna forma part del primer pilar (el comunitari), mentre que els dos pilars restants tenen un caràcter intergovernamental (justícia i afers interiors, i política exterior i de seguretat). La política comercial comuna es divideix en dues grans parts: política comercial autònoma i política comercial convencional. A la política comercial autònoma s'hi troben realitzacions com les següents: aranzel exterior comú, construcció en general de la unió duanera, mesures aplicables a les exportacions i a les importacions, instruments i mesures de protecció comercial (mesures antidumping, antisubvencions, etc). A la política comercial convencional hi figuren els acords comercials exteriors signats entre la Unió Europea i un gran número de països del món. L'article 113 i següents del Tractat de Roma contempnen la política comercial comuna i és de destacar la importància del *Comitè 113* per a la gestió de la política comercial comuna, comitè gestionat per la Comissió Europea amb representacions de tots els Estats membres de la Unió Europea, que es reuneix totes les setmanes a Brussel·les. Les relacions entre la Unió Europea i el GATT i, més tard, amb l'OMC (Organització Mundial del Comerç), també formen part de la política comercial exterior, de la qual és globalment responsable el Comissari Sir Leon Brittan.

Nova Agenda Transatlàntica

Les relacions exteriors de caràcter geogràfic comprenen tant les vessants econòmica com la política. La DGI és responsable de la relacions amb els països més avançats del planeta (Estats Units i Japó, primera i segona economies mundials respectivament, Canadà, Corea del Sur, Austràlia, Nova Zelanda, Hong Kong, Taiwan) i també amb la gran potència emergent Xina.

Les dues grans prioritats són les relacions amb Estats Units i amb Xina. La relació Unió Europea-Estats Units és la relació bilateral més important del món. El seu contingut comercial, inversor, de generació d'ocupació, militar i cultural és immens. A partir de 1989, superada la guerra freda, la Comissió Europea va decidir que aquesta relació bilateral s'havia d'actualitzar, cosa que es va fer a través de l'adopció de la Nova Agenda Transatlàntica (NTA) a l'any 1995 a la reunió del Consell Europeu de Madrid, sota presidència espanyola. La Nova Agenda Transatlàntica s'estructura en quatre grans capítols:

- 1) promoció de la pau, l'estabilitat, la democràcia i el desenvolupament;
- 2) reacció adequada als reptes globals (terrorisme, drogues, crim organitzat, medi ambient, etc.);
- 3) expansió del comerç internacional (suport total al sistema multilateral de comerç organitzat per l'OMC); la cooperació amb els països més avançats a través de l'OCDE; estímulo del diàleg empresarial transatlàntic, i
- 4) construcció de ponts culturals entre les dues societats civils de les dues riberes atlàntiques (assumptes culturals, universitaris, científics, tecnològics, etc.).

A l'any 1998 el Comissari Brittan va voler encara anar més lluny en la relació transatlàntica, i va arribar a proposar l'establiment d'un àrea de lliure canvi en matèria de serveis, així com la supressió de totes les tarifes duaneres industrials a l'any 2010. A la cimera transatlàntica del dia 18

de maig de 1998 a Londres no es va decidir d'avançar tan ràpidament i finalment es va aprovar el New Economic Partnership (NEP), que profunditza en els camps de la Nova Agenda Transatlàntica dedicats a les relacions econòmiques. La Unió Europea és conscient del caràcter absolutament essencial de les relacions amb la potència dominant que són Estats Units, però no tots els Estats membres de la Unió tenen la mateixa sensibilitat transatlàntica. Per un costat, el Regne Unit és molt favorable a l'establiment de llaços el més forts possible amb els Estats Units, però per altra banda França es mostra força reticent.

Partenariat global amb Xina

Si els Estats Units són certament la potència dominant, no és menys cert que Xina és la potència emergent. Per aquest motiu, el Comissari Brittan dedica molta atenció a les relacions amb Xina. Una Comunicació de la Comissió sobre les relacions amb Xina va veure la llum a l'any 1995, i una altra a l'any 1998. El títol de la darrera Comunicació de 1998 és ben significatiu: "Building a Comprehensive Partnership with China." Aquest *partenariat global* comporta els aspectes següents:

- 1) ajudar la Xina a integrar-se en la comunitat internacional;
- 2) col·laborar al seu esforç de transformació vers una societat oberta, basada en el respecte a la llei i als drets humans;
- 3) col·laborar en el seu intent de integrar-se a l'economia mundial;
- 4) dedicar més recursos a la cooperació de tot tipus amb Xina;
- 5) millorar la percepció que d'Europa és té a Xina.

Relacions amb l'Organització Mundial del Comerç

Juntament amb les relacions transatlàntiques i les relacions amb Xina, el Comissari Brittan té una tercera gran prioritat: les relacions amb l'Organització Mundial del Comerç (OMC). De fet Brittan és un dels grans impulsors de l'Organització Mundial del Comerç i de tot el sistema multilateral de comerç centrat en l'Organització Mundial del Comerç, que va substituir el GATT a partir de 1995.

L'Agenda 2000

Pel que fa referència a l'Agenda 2000, no hi ha gaire cosa a dir des del punt de vista de la DGI, car els grans temes dels quals s'ocupa l'Agenda 2000 (finançament de l'ampliació als països del centre i de l'est d'Europa, reforma de la política agrícola comuna, i plantejaments financers fins a l'any 2006) afecten menys que a altres Direccions Generals de la Comissió Europea. Seran, doncs, els meus companys qui s'ocupin preferentment d'aquest tema. Moltes gràcies per la seva atenció.